

Publikacja *Bibliografia: teoria, praktyka, dydaktyka* ukazała się na rynku wydawniczym w 2009 r. w ramach serii „Nauka – Dydaktyka – Praktyka” Wydawnictwa SBP. Praca została dofinansowana przez Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego. Jest to zbiór dwudziestu dwóch artykułów, poświęconych problematyce tworzenia, opracowania oraz praktycznego wykorzystania spisów bibliograficznych, który może stanowić cenne źródło informacji dla specjalistów bibliografów, jak również pełnić rolę kompendium wiedzy dla studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa w tym zakresie.

Materiał zamieszczony w książce można podzielić na trzy zasadnicze części. W pierwszej zostały zawarte rozważania na temat miejsca bibliografii w świecie dzisiejszej nauki, podlegającej nieustannym zmianom. Jest to w dużej mierze związane z rozwojem najnowszych technologii, które znajdują zastosowanie na wielu polach badawczych. Bibliografia wydaje się dyscypliną, która pod tym względem nie ustępuje innym dziedzinom. Jej wielowymiarowość i interdyscyplinarność powodują, że i w niej wykorzystanie współczesnej technologii staje się niezbędne. Ważne jednak, by rozwój opierał się na tym, co już zostało osiągnięte wcześniej. Tradycja powinna współgrać z tym, co nowoczesne i szczególnie cenne dla nauki o in-

***Bibliografia: teoria, praktyka, dydaktyka*, pod red. Jadwigi Woźniak-Kasperek i Mikołaja Ochmańskiego, Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich 2009, 299 s., il., ISBN 978-83-61464-06-8**

formacji. Przekonuje o tym Marta Skalska-Zlat. Autorka prezentuje wnikliwy przegląd światowego piśmiennictwa naukowego z zakresu bibliografii, analizując je pod względem ilościowym i treściowym. Udowadnia tym samym, że bibliografia nadal stanowi cenne wsparcie dla wielu dziedzin nauki.

Niezwykle ważnym zagadnieniem jest sposób sporządzania rejestrów dokumentów. Autorka kolejnego artykułu zwraca uwagę na to, że Polska pod tym względem nie pozostaje w tyle za innymi krajami. Jadwiga Sadowska wskazuje właściwy kierunek rozwoju prac nad polskimi spisami bibliograficznymi. Przybliży także problemy związane z rejestrowaniem dokumentów dźwiękowych, ikonograficznych i elektronicznych. I tu warto wspomnieć o tym, że w dzisiejszych czasach informacja bibliograficzna może przybierać różne formy. Przekonuje o tym autor kolejnego artykułu – Jarosław Pacek. Bazy danych, repozytoria, biblioteki cyfrowe, katalogi funkcjonują niezależnie od siebie

i bardzo często stanowią uzupełnienie tradycyjnych źródeł informacji.

Druga część publikacji skupia artykuły, w których są prezentowane osiągnięcia w dziedzinie bieżącej bibliografii narodowej oraz bibliografii specjalnej. Punkt wyjścia do rozważań na ten temat stanowi artykuł Wandy Klenzczon na temat działalności Instytutu Bibliograficznego, którego zadaniem jest m.in. wydawanie spisów bibliograficznych obejmujących wydawnictwa zwarte, ciągłe i exteriorica. Największą bibliografią rejestrującą pierwszą grupę dokumentów jest „Przewodnik Bibliograficzny”. Jego elektroniczna wersja, funkcjonująca w postaci bibliograficznej bazy danych, stanowi doskonałe źródło informacji. W artykule Magdaleny Krynickiej znalazły się najbardziej aktualne informacje dotyczące prac nad nią prowadzonych. Polska bibliografia bieżąca prezentuje wysoki poziom na tle innych krajów. Dla porównania przywołano przykład francuskiej bibliografii narodowej. Barbara Kotalśka postanowiła przybliżyć zagadnienia związane ze sposobem rejestrowania dokumentów przez tamtejszych bibliografów. Zwróciła także uwagę na to, jak istotną rolę odgrywa pogodzenie wymogów wynikających z roli bibliografii narodowej z potrzebami użytkowników.

Warto wspomnieć o tym, że poza spisami bibliograficznymi o charakterze ogólnym, doskonałym i wartościowym źródłem informacji są bibliografie specjalne, zwane również bibliografiami dziedzin i zagadnień. Alicja Matczuk dokonała obszernego zestawienia

rozważań teoretycznych i terminologicznych w tym zakresie. Zwróciła także uwagę na to, że w obliczu dokonujących się zmian dobór materiału według cech treściowych zawsze będzie elementem łączącym wszystkie bibliografie specjalne bez względu na to, jakiego rodzaju dokumenty będą rejestrowane. Jako przykład mogą posłużyć m.in. bibliografie zespołów osobowych instytucji. Artur Znajomski postanowił w sposób szczegółowy omówić to zagadnienie, zwracając uwagę na metody wykorzystywane do sporządzania tego typu źródeł informacji. Wskazał także właściwy kierunek rozwoju takich spisów, przywołując najnowsze rozwiązania technologiczne, które są wykorzystywane w przypadku wydawania elektronicznych baz bibliograficznych (system Expertus, PROWEB, ALEPH, APIS, Q-series, MAK). Autor przekonuje, że takie rozwiązania często ułatwiają dokonywanie wieloaspektowych analiz statystycznych, bibliometrycznych i naukowawczych gromadzonego piśmiennictwa. Tego samego zdania jest Elżbieta Grzybowska, która w swoim artykule poświęconym podsumowaniu działalności wydawniczej Uniwersytetu Marie Curie-Skłodowskiej w Lublinie dokonała zestawienia piśmiennictwa i analizy spisów bibliograficznych rejestrujących dorobek pracowników tejże uczelni. Szczegółowo został omówiony wspomniany wcześniej system Expertus, który zapewnia możliwość wyszukiwania danych według różnych kryteriów.

Zautomatyzowane systemy informacyjno-wyszukiwawcze odgrywają

w dzisiejszej pracy bibliotekarza coraz większą rolę. Nie tylko udostępniają bibliograficzne bazy danych, ale także są narzędziami wykorzystywanymi w procesie tworzenia elektronicznych spisów dokumentów. Zwróciła na to uwagę Teresa Górniak, która dodatkowo dokonała przeglądu bibliografii osobowych i zespołów osobowych w dorobku publikacyjnym pracowników Uniwersytetu Łódzkiego w latach 1945–2006. Autorka wnikliwie opisała metody pracy bibliografów, zasady tworzenia i normy, których należy przestrzegać przy tworzeniu tego rodzaju zestawień. Podobne kwestie poruszyli autorzy kolejnych artykułów. Adam Nowak omówił proces powstawania *Bibliografii historii Polski*, będącej kontynuacją *Bibliografii historii polskiej* autorstwa Ludwika Finkla, wydanej w latach 1891–1914. Anna GrUCA przedstawiła problemy związane z tworzeniem jej uzupełnienia – bieżącej *Bibliografii historii polskiej*, natomiast Sylwia Wesołowska postanowiła opisać jedną z najstarszych bibliografii regionalnych – *Bibliografię Pomorza Zachodniego*, ukazującą się od 1960 r., a obecnie dostępną on-line na stronach internetowych Książnicy Pomorskiej.

Jednym z wielu zadań bibliografii narodowej jest dokumentowanie dorobku polskich pisarzy tworzących za granicą. Polonika zagraniczne, a wśród nich tzw. bibliografie emigracyjne, stanowią doskonałe źródło informacji na temat twórczości Polaków przebywających poza granicami kraju. Agnieszka Łakomy dokonała ana-

lizy spisów bibliograficznych, które rejestrują publikacje wydane w języku polskim na obczyźnie. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na problemy, z którymi spotykają się współcześni bibliografowie w trakcie zbierania materiałów do bibliografii. Trzeba pamiętać o tym, że oprócz norm i zasad tworzenia, konieczne jest uwzględnienie konkretnych potrzeb odbiorców. Magdalena Mnikowska postanowiła szerzej omówić to zagadnienie na przykładzie krótkiego zestawienia i analizy publikacji, które mogą przyczynić się do powstania pierwszej i jak dotąd jedynej bibliografii polsko-tureckich odniesień językowych. W ramach podsumowania należy stwierdzić, że bibliografie specjalne są coraz częściej wykorzystywane przez specjalistów z różnych dziedzin nauki. Stanowią także bogate źródło wiedzy praktycznej, co udowodniły w swoim artykule Wiesława Libera i Wanda Pochwatko-Kołodziejska, analizując spisy bibliograficzne rejestrujące piśmiennictwo z zakresu rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

W ostatniej części publikacji przedstawiono perspektywy rozwoju bibliografii w obliczu zmian technologicznych. Adam Jachimczyk zwrócił uwagę na elektroniczne wersje spisów bibliograficznych, których powstanie zapoczątkowało nowy rozdział w historii bibliografii. Przywołane zostały zarówno polskie, jak i zagraniczne przykłady tego typu zestawień. Warto także wspomnieć o najnowszych rozwiązaniach, wśród których można wymienić możliwość tzw. spo-

łecznego konstruowania bibliografii w myśl założeń Web 2.0. Katarzyna Pilitowska podkreśla, że takie innowacje mogą zyskać na popularności i korzystnie wpłynąć na kształtowanie się nowego typu źródeł bibliograficznych. Elektroniczne bibliografie niejednokrotnie okazują się lepszą wersją swoich drukowanych odpowiedników. To, czego nie udało się osiągnąć w wersji tradycyjnej, można uzyskać poprzez wprowadzenie określonych funkcjonalności w bazie danych. Jadwiga Woźniak-Kasperek przekonuje, że zastosowanie odpowiedniego układu materiału, indeksów oraz mechanizmów służących do prezentacji bogactwa informacyjnego adnotacji umożliwiłoby dokładniejsze wyszukiwanie informacji. Takie spojrzenie jest wynikiem zmieniającej się świadomości społecznej i potrzeb użytkowników bibliografii, którzy tym samym świadomie przyczyniają się do wzrostu jej znaczenia.

Bibliografia jest wciąż niedocenianym źródłem informacji naukowej. Studenci rzadko wykorzystują ją w trakcie tworzenia pracy magisterskiej lub licencjackiej. Małgorzata Jaskowska, Agnieszka Korycińska-Huras oraz Maria Próchnicka postanowiły zweryfikować umiejętności studentów informacji naukowej i bibliotekoznawstwa w zakresie wyszukiwania informacji. Wyniki badań wskazują, że najpopularniejszym źródłem są katalogi biblioteczne on-line, bibliograficzne bazy danych Biblioteki Narodowej oraz wyszukiwarka Google, która umożliwia wieloaspekto-

we wyszukiwanie za pomocą słów kluczowych. Niestety, przeprowadzone analizy nie objęły studentów innych kierunków, którzy w odróżnieniu od przyszłych bibliotekarzy nie mają okazji nabycia w toku kształcenia kompleksowej wiedzy na temat rozmaitych narzędzi wyszukiwania informacji. W tej sytuacji właściwym krokiem byłoby włączenie zagadnień z zakresu information literacy do programów nauczania na wszystkich kierunkach studiów, o czym pisze w swoim artykule Monika Krakowska. Właściwe byłoby zapoznanie użytkowników z możliwościami, jakie oferują bibliograficzne bazy danych oraz inne – równie cenne – narzędzia wyszukiwania informacji. Autorzy kolejnego artykułu przekonują, że potencjał i umiejętności bibliotekarzy z powodzeniem można wykorzystać w przekazywaniu wiedzy na ten temat. Agnieszka Bajor i Hanna Langer dokonały analizy umiejętności absolwenta kierunku informacja naukowa i bibliotekoznawstwo, oceniając stopień jego przygotowania do pełnienia roli wykwalifikowanego pracownika informacji.

Posiadanie wiedzy na temat wyszukiwania informacji w źródłach bibliograficznych stanowi cenną umiejętność w obliczu rozwijającego się społeczeństwa informacyjnego. Praca zbiorowa napisana pod redakcją Jadwigi Woźniak-Kasperek i Mikołaja Ochmańskiego dowodzi, że bibliografia jest dyscypliną, która podlega nieustającym zmianom. Zbiór artykułów poświęconych problematyce two-

rzenia, opracowania oraz praktycznego wykorzystania spisów bibliograficznych z pewnością może stanowić wartościowe źródło informacji na temat najnowszych osiągnięć w tym zakresie. Z powodzeniem może być także wykorzystany jako pomoc w edu-

cji przyszłych specjalistów z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa.

Przemysław Krysiński

Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

Pierwsza dekada XXI w. to okres intensywnego rozwoju bibliotek cyfrowych (zwanymi także repozytoriami cyfrowymi lub repozytoriami wiedzy), a także znacznego wzrostu zainteresowania tą problematyką w środowisku bibliotekarzy i specjalistów informacji. O ile jednak dużą popularnością w tym kręgu cieszą się jeszcze zagadnienia rozwijania zasobów cyfrowych pod względem organizacyjnym, finansowym czy prawnym, to nieco mniej uwagi poświęca się ocenie jakości samych bibliotek cyfrowych. Mimo że w Stanach Zjednoczonych i krajach Unii Europejskiej od wielu lat rozwijane są projekty mające na celu prowadzenie badań w tym zakresie (np. DELOS – Network of Excellence on Digital Libraries¹), a problematykę tę poruszano także na wielu międzynarodowych konferencjach naukowych (ECDL – European Conference on Digital Libraries², JCDL – Jo-

***Evaluation of digital libraries: an insight into useful applications and methods*, ed. by Giannis Tsakonas, Christos Papatheodorou, Oxford: Chandos Publishing 2009, 275 s., ISBN 9781843344841**

int Conference on Digital Libraries³ i in.) oraz na łamach prasy fachowej⁴, dotychczas brakowało publikacji, która w sposób uporządkowany przedstawiałaby bieżący stan badań na temat jakości bibliotek cyfrowych. Lukę tę doskonale wypełnia praca zbiorowa *Evaluation of digital libraries: an insight into useful applications and methods* pod redakcją Giannisa Tsakonasa i Christosa Papatheodorou z Uniwersytetu Jońskiego, opublikowana w czerwcu 2009 r.

¹ *DELOS Network of Excellence on Digital Libraries* [on-line] [dostęp 30 listopada 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.delos.info>.

² *European Digital Library Conference* [on-line] [dostęp 30 listopada 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://ecdconference.isti.cnr.it>.

³ *Joint Conference on Digital Libraries* [on-line] [dostęp 30 listopada 2009]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.jcdl.org>.

⁴ Np. T. Saracevic, *Evaluation of digital libraries: an overview*. W: *Notes of the DELOS WP7 Workshop on the Evaluation of Digital Libraries*, ed. by M. Agosti, N. Fuhr [on-line]. Padua 2004 [dostęp 30 listopada 2009]. Dostępny w World Wide Web: http://dlib.ionio.gr/wp7/WS2004_Saracevic.pdf.